

THOMAS KING ASARLARIDA IDENTLIKNING TURLARI

Maxsimova Umidaxon Xamitxon qizi

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

E-mail: umidakhonmakhsimova@gmail.com

Telefon raqam+998900430656

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20502975>

Annotatsiya. Ushbu maqolada taniqli tubjoy amerikalik-kanadalik yozuvchi Tomas Kingning "Green Grass, Running Water", "Medicine River" va "The Inconvenient Indian" kabi asarlarida tubjoy xalqlar (Indigenous) identifikatsiyasining murakkab turlari tahlil qilinadi. King ijodida shaxsiyat masalasi statik tushuncha emas, balki gibriddlik, mustamlaka oqibatlari va madaniy qarshilik kontekstida doimiy o'zgarib turadigan jarayondir. Maqolada turli metodologiyasidan foydalanib, muallif yaratgan personajlarning o'zlikni anglash dinamikasi — "madaniy gibriddlik", "an'anaviy-brikolaj identifikatsiya" va "chegara (liminal) shaxsiyat" turlari tahlil etilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, King g'arbcha "sof o'zlik" (authentic identity) stereotipini rad etib, postkolonial davrda tubjoy xalqlar shaxsiyatining ko'p qirrali va moslanuvchan tabiatini ilgari suradi.

Kalit sozlar:romantik qiyofa, ildiz, zamonaviy insonlar, dolzarbligi, postmodernistik, madaniy uyg'unlik, o'zlikni anglash

O'zlikni anglash (identity) — insoniyat borlig'ining eng qadimiy va eng chalkash jumboqlaridan biridir. Postkolonial adabiyotda esa bu jumboq shunchaki falsafiy savol bo'lmay, siyosiy va madaniy omon qolish (survival) quroliga aylanadi. Tubjoy xalqlar adabiyotining yirik namoyandasi Tomas King (Thomas King) asarlarida identifikatsiya tushunchasi markaziy o'rinni egallaydi. O'zi ham qisman cheroki (Cherokee), qisman grek va nemis ildizlariga ega bo'lgan King, asarlarida "Men kimman?" degan savolni tubjoy xalqlarning fojiasi va komediyasi aralashmasida o'rta tashlaydi.

G'arbiy adabiyot va ommaviy madaniyat asrlar davomida tubjoy xalqlarni "g'oyib bo'layotgan yovvoyi" yoki "tabiat bilan uyg'un yashovchi sof, o'zgarmas romantik qiyofa" (the Hollywood Indian) sifatida tasvirlab keldi. Tomas King bu qoliplarni chilparchin qiladi.

Uning qahramonlari otliq askarlardan qochib yurgan patli jangchilar emas; ular jinsi shim kiygan, yuk mashinalari haydaydigan, kofe ichadigan, lekin shu bilan birga o'z ildizlarini unutmagan zamonaviy insonlardir. Muammoning qo'yilishi va dolzarbligi

King ijodida identifikatsiya masalasi bir nechta qatlamlardan iborat. Muammo shundaki, zamonaviy tubjoy amerikalik yoki kanadalik o'zini qaysi

dunyoga tegishli deb hisoblashi kerak? Oq tanlilar dunyosigami yoki rezervatsiyadagi an'anaviy muhitgami? King bu savolga dualistik (yo u, yo bu) tarzda javob bermaydi. U o'zlikning gibrid, liminal (chegaradagi) va dinamik turlarini yaratadi. Ushbu tadqiqot Kingning bir qator asarlari misolida identifikatsiyaning ushbu turlarini tasniflash va ularning postkolonial jamiyatdagi ahamiyatini ochib berishni maqsad qilgan. Methods

Ushbu tadqiqotda sifatli (qualitative) adabiy tahlil, matnshunoslik va postkolonial tanqidiy metodlardan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida Tomas Kingning uchta asosiy asari tanlab olindi:

1."Medicine River" (1989) — realizm janridagi roman, kichik shaharchadagi tubjoy aholining kundalik hayoti va ijtimoiy identifikatsiyasini ko'rsatadi.

2."Green Grass, Running Water" (1993) — postmodernistik va sehrli realizm unsurlariga boy asar, mifologik va zamonaviy o'zlik to'qnashuvini aks ettiradi.

3."The Inconvenient Indian: A Curious Account of Native People in North America" (2012) — badiiy bo'lmagan (non-fiction) tarixiy-publisistik asar, muallifning o'zlik haqidagi nazariy qarashlarini tahlil qilish uchun asos bo'ladi.

Tahlil mezonlari

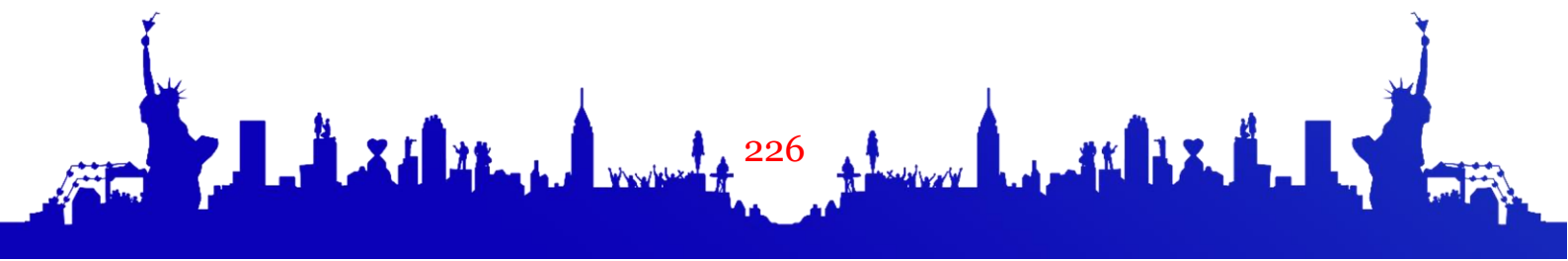
Personajlarning xatti-harakatlari va nutqini tahlil qilishda Homi Bhabhaning "gibridlik" (hybridity) va "uchinchi makon" (third space) nazariyalari, shuningdek, Gerald Vizenorning tubjoy xalqlar adabiyotidagi "survivance" (shunchaki omon qolish emas, balki faol qarshilik ko'rsatib yashash) konsepsiyasi qo'llanildi. Matnlar ichidagi qahramonlar o'zlikni namoyon qilish uslubiga ko'ra uchta toifaga (turlarga) ajratildi va tizimli tahlil qilindi.

Natijalar

Matnlarni tahlil qilish natijasida Tomas King asarlarida identifikatsiyaning uchta asosiy turi va modeli aniqlandi. Quyidagi jadvalda ushbu turlar, ularning xususiyatlari va ramziy qahramonlari umumlashtirilgan:

King asarlaridagi identifikatsiya turlari jadvali

Turi (Type of Identity)	Asosiy xususiyati	Asarlardagi namoyon bo'lishi	Ramziy qahramonlar
--------------------------------	--------------------------	-------------------------------------	---------------------------

1. Gibrid / Postkolonial Identifikatsiya	G'arb madaniyati va tubjoy an'analarning qo'shilishi; madaniy uyg'unlik.	Zamonaviy kasblar bilan shug'ullanish, lekin qabila aloqalarini saqlab qolish.	Uill (Will) — <i>Medicine River</i> , Lionel Reddog — <i>Green Grass, Running Water</i>
2. Chegara (Liminal) Identifikatsiya	Ikki dunyo o'rtasida arosatda qolish; o'zlikni qidirish bosqichi.	Rezervatsiyada n tashqarida yashab, o'zini begona his qilish; "Arosetdagi hindis".	Tayo va Alberta Frank — <i>Green Grass, Running Water</i>
3. Mifologik va Tarixiy Qarshilik Ko'rsatuvchi O'zlik	Mustamlaka tarixini va G'arb stereotiplarini parodiya qilish	Hikoyachilik (storytelling) an'anasi, afsonaviy personajlarning	To'rtta chol (Ishmael, Robinson Crusoe, Hawkeye,

	orqali o'zlikni tiklash.	zamonaviy dunyoga kirib kelishi.	Lone Ranger) — <i>Green Grass...</i>
--	--------------------------	----------------------------------	--------------------------------------

Natijalarning qisqacha bayoni

Kingning eng buyuk yutug'i — bu tubjoy xalqlar og'zaki ijodi (oral tradition) va mifologiyasini zamonaviy identifikatsiyani qurish quroliga aylantirganidir. "Green Grass,

Running Water" romanida to'rtta qariya hindi chol paydo bo'ladi. Qiziqarli tomoni, ularning ismlari G'arb madaniyati qahramonlaridan olingan: Ishmael (Melvillning "Mobi Dik"idan), Robinson Crusoe, Hawkeye va Lone Ranger.

Bu chollar aslida tubjoy xalqlarning qadimiy afsonaviy xaloskorlaridir. Ular g'arb adabiyoti ularga yuklagan ismlarni kiyib yurishibdi, lekin ularning maqsadi dunyodagi muvozanatni tiklash va G'arb yaratgan "soxta hindi"

identifikatsiyasini tuzatishdir. King bu yerda "Tarixni kim yozadi?" degan savolni qo'yadi. Agar tarixni g'oliblar yozgan bo'lsa, tubjoy aholining o'zligi ham o'sha g'oliblar nigohida shakllangan. King o'z asarlarida o'sha nigohni teskari ag'daradi (subvert qiladi).

"The Inconvenient Indian" va O'zlikning siyosiy qatlami

King o'zining publisistik asarida hindilarni uch toifaga ajratadi: "Dead Indians" (O'lik hindilar — muzeylardagi va Hollywood filmlaridagi stereotiplar), "Live Indians" (Tirik hindilar — bugungi kunda yashayotgan real odamlar) va "Inconvenient Indians" (Noqulay hindilar — o'z haq-huquqlarini talab qilib, hukumatga boshog'rig'i bo'layotganlar).

Bu tasnif King asarlaridagi identifikatsiya tushunchasining naqadar siyosiy ekanligini ko'rsatadi. Haqiqiy o'zlik — bu oq tanlilar uchun "noqulay" bo'lishni anglatadi. Chunki real hindi o'z o'tmishini eslaydi, o'z yerini talab qiladi va o'z madaniyatini muzey eksponatiga aylanishiga yo'l qo'ymaydi.

Xulosa.Tomas King asarlarida identifikatsiya turlarini o'rganish shuni ko'rsatadiki, muallif tubjoy xalqlar shaxsiyatini muzlab qolgan tarixiy yodgorlik sifatida emas, balki tirik, chidamli va doimiy rivojlanishdagi fenomen sifatida tasvirlaydi.

Ushbu tadqiqot asosida quyidagi yakuniy xulosalarga kelish mumkin:

1.O'zlik dinamikdir: King qahramonlari madaniy gibridlikni qabul qilish orqali zamonaviy dunyoda o'z o'rinlarini topadilar. Kompyuter asrida ham tubjoy amerikalik bo'lib qolish mumkinligini isbotlaydilar.

2.Yumor va Ironiya — o'zlikni himoya qilish vositasi: King mustamlaka travmasini yig'i bilan emas, kulgi va parodiya bilan davolaydi. Uning personajlari o'z ustlaridan va ularga qo'yilgan stereotiplar ustidan kulish orqali o'z mustaqilligini (sovereignty) namoyish etadilar.

3.Hikoya qilish — o'zlikning asosi: King tez-tez takrorlaydigan ibora bor: "The truth about stories is that that's all we are" (Hikoyalar haqidagi haqiqat shuki, biz faqat o'shalardan iboratimiz). Inson o'z hikoyasini kimga va qanday aytib berishiga qarab o'zligini shakllantiradi

References:

- 1.Bhabha,H.K. The location of culture.Routledge.1994 2 . Said,E.W. Orientalism .Pantheon Books. 1994
2. Foucault,M.The archeology of knowledge . Pantheon Books 1972
3. Fairclough , N. Critical Discourse Analysis . The critical study of language. Longman.1995

